

φικῆς φιλολογίας καὶ ἄλλων ἔργων τοῦ κ. Α. Μηλιαράκη καὶ εὐφρονας μνηστῆς τῆς ἱστορίας τῶν Ἰονίων νήσων τοῦ κ. Γ. Μαυρογιάννη.

Deutsche Rundschau. Τὸ τεῦχος τοῦ Αὐγούστου τοῦ ἀρίστου τούτου γερμανικοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος περιέχει τὴν συνέχειαν τοῦ Δὸν Κιχιντζίνου, μυθιστορηματος τοῦ Σαλβατὼρ Φαρίνα· τὸν χριστιανὸν ἱππότην τοῦ Erich Schmidt· συνέχειαν τῆς περὶ τοῦ Franz Dingelstedt μονογραφίας τοῦ J. Rodeberg· τὰς ἀρχὰς τῆς ἐρεῦνης τῆς φύσεως τοῦ J. Mosenthal καὶ τινάς ἄλλας διατριβάς.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ

Πρὸς πληρωμὴν τῶν κατὰ τὸ ἐνεστὸς ἔτος γενομένων δαπανῶν διὰ τοπογραφικὰς καὶ γεωδαιτικὰς ἐργασίας ἐχρηγήθη διὰ Β διατάγματος εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν ἔκτακτος πίστωσις ἐκ δρ. 190,000 ἐπὶ τῆς χρήσεως τοῦ 1890.

— Αἱ προκαταρκτικαὶ ἐργασίαι, αἱ ἐπιχωματώσεις καὶ ἐκχωματώσεις ἡ ἰσοπέδωσις τοῦ ἐδάφους ὡς καὶ τὰ διάφορα τεχνικὰ ἔργα τοῦ ἀπὸ Διακοπτοῦ εἰς Καλάβρυτα ὁδοῦκατοῦ σιδηροδρόμου ἐπερατώθησαν, ἀναμένεται δὲ κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐκ Βελγίου ὁ ἐργολάβος τοῦ σιδηροδρόμου κ. Ἀτὼν ὅπως συνεννοηθῇ μετὰ τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν στρώσιν τῶν σιδηρῶν ῥάβδων καὶ τὴν προμήθειαν τῶν ἄλλων ὑλικῶν τοῦ σιδηροδρόμου τούτου, ὅστις κατὰ τοὺς γενομένους ὑπολογισμούς περατοῦται ἐντὸς τοῦ ἔτους.

— Ὑπὸ τοῦ Ἀγγλοῦ ἐπιχειρηματίου κ. Ἀλφρ. Σούαρτς ἐξητήθη νὰ παραχωρηθῇ αὐτῷ θέσις ἐκτάσεως 250 στρεμμάτων ἐν τῇ κοιλάδι Κερὶ τοῦ ἐν Ζαχύνθῳ δήμου Ναφθίων πρὸς ἐξαγωγήν νάφθας καὶ πετρελαίου.

ΓΡΑΜΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΟΝ

Περὶ τῆς νεοελληνικῆς μεταφράσεως τῆς Πεντατεύχου ὑπὸ Ἰσραηλῆτου.

Ἀξιότιμε κ. Διευθυντὰ τῆς Ἑστίας

Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἀντίσω τινὰ διὰ τοῦ περισπουδάστου φύλλου σας πρὸς τὸν κ. Π. τὸν ἐνεγκλόντα τὴν περὶ τῆς διατριβῆς μου κρίσιν, ἐφ' ἧς τῇ ἐμμένει αὐτὸ ὁμολογῶ διὰ τῆς παροῦσης χάριτας, μὴ ἔχων τὴν τιμὴν νὰ γνωρίζω τίς εἶνε.

Ἡ γλῶσσα τῆς νεοελληνικῆς μεταφράσεως, περὶ ἧς πραγματευομαι, δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἰδιάζουσα τοῖς Ἰσραηλίταις τῆς Ἀνατολῆς· αὕτη εἶνε ἡ λαλούμενη ὑφ' ἀπαντος καθ' ὅλου τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὰ μέσα τῆς 16 αἰωνοτακτηρίδος. Τοῦτο ἀνέπτυξε ἐν τῇ πραγματείᾳ μου καὶ αὕτη εἶνε καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ κ. E. Legrand ἐξενεχθεῖσα γνώμη ἐν τῇ Eih'ographie Hellénique, Τόμ. Β, σελ. 159. Οἱ Ἰσραηλῆταις ἐγκατεστημένοι αὐτόθι ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, ἴσως δὲ καὶ πρὸ αὐτῆς ἔμαθον τὴν γλῶσσαν τοῦ τόπου, ὡς τοῦτο συνέβη ἐν Ἀλλεξανδρείᾳ, ἐν τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι καὶ ἐπὶ μέρους καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Παλαιστίνῃ, ἔνθα ἤρξατο ἡ συνάφεια τῶν δύο φυλῶν ὑπὸ τῆς κατακτητικῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου. Παρρησιασθέντες δὲ οἱ Ἰσραηλῆταις οὗτοι ὁμοῦ μετὰ τῶν ἀλλοθρήσκων συμπολιτῶν των τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν τῆς γλώσσης, καὶ ἐν πάσῃ ἐποχῇ ἐλάλουν τὴν αὐτὴν ἀπαραλλάκτως διάλεκτον, ἣν καὶ οἱ ἄλλοι κάτοικοι τῶν διαφόρων μερῶν, ἐν οἷς ἔζων.

Ἀπόδειξιν ᾧσαν τοῦ ἰσορισμοῦ μου ἀποτελοῦσιν οἱ Ἰσραηλῆταις τῶν Ἰωαννίνων, Ἀρτης, Ζαχύνθου καὶ Χαλκίδος περὶ ὧν οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ ὅτι λαλοῦσι τὸ ἴδιον καὶ τοῦ τόπου των ἑκαστος, μετὰ τῶν αὐτῶν παραλλαγῶν λεκτικοῦ, τύπων καὶ προσφωδίας τῶν παρατηρουμένων καὶ παρὰ τοῖς μὴ Ἰσραηλίταις. Ἐκτὸς δὲ τούτου ὥσονται εἰσεῖται τ ρ α γ ο ὕ δ ι α ἰ τ ι ν α εἰς πολιτικὸν στίχον ἐξιστοροῦντα τὰ κατὰ τὴν ὁλίσιν τῆς Ἱερουσαλῆμ, ἅτινα καὶ κατὰ τὸν λυρικὸν οἶστρον καὶ κατὰ τὴν γλῶσσαν οὕτως ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ κ λ ε φ τ ι κ α , ὥστε ἀδίκημα ὅς ἦτο καὶ ζημία ἐν ταύτῃ, ἂν μὴ θεωρούμεν αὐτὰ μνημεῖα ἀξιόλογα τῆς ἀμειγέστατης νεοελληνικῆς.

Περὶ τῶν ἀνωτέρω θέλει πεισθῇ ὁ ἐλλόγιμος κ. Π. ὅταν θέλει ἀναγνώσῃ δοκίμιόν τι τοῦ κεμένου, ὅπερ μετὰ τινὰς ἐβδομάδας θὰ ἐκδώσω διὰ τῆς Revue des Etudes grecques κατ' ἐπίμονον αἵτησιν τοῦ κ. Legrand. Ἐν αὐτῷ θέλει ἴδῃ ἐξηγουμένας πολλὰς πραγματικὰς ἢ φαινόμενὰς ἀνωμαλίας,

ἃς παρουσιάζει τὸ κεῖμενον καὶ δύναμαι νὰ βεβαιώσω ἐκ τῶν προτέρων ὅτι θὰ συνταχθῇ μετὰ τῆς γνώμης μου προνοῦντος ὅτι ἡ γλῶσσα τῆς μεταφράσεως ταύτης εἶνε ἡ γνησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως δημοτικῆ, ἄνευ ἱχνύων ἰδιωτισμῶν ἑβραϊκῶν, τοῦλάχιστον ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ λεξικογραφικὸν τυπικὸν μέρος. Ἄν τύποι τινὲς καὶ συνδυασμοὶ λέξεων ἢ δὲν εὕρηται ἢ εἶνε σπάνιοι ἀλλαχόθι, οὗτος δὲν εἶνε λόγος ἀποχωρῶν ὅπως θεωρῶνται νόθοι καὶ ἀποβλητέοι. Διὰ τῆς μελέτης καὶ ἐπιμόνου ζητήσεως ἐξακριβοῦται πολλάκις καὶ ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ σημασία αὐτῶν. Ἐγὼ π. χ. ἐν τῇ διατριβῇ μου ἐξέφραζον τὴν ἀπορίαν μου ἐπὶ τοῦ ῥήματος ε - δ ι α σ κ ο υ τ ε ὕ ν ο υ τ α ν , (ὅπερ διορθωτέον εἰς ε - διασκουτεῦνταν)· μελετήσας δ' ἔπειτα ἐμβριθέστερον τὸ ζήτημα καὶ ὑποβαλὼν ἑμαυτὸν εἰς τὸν κόπον τῆς ἐρεῖνης μετὰ τινὰς ματαίας ἀποπειράς εὗρον ὅτι ὁ Du Canhe ἐν τῇ γλωσσάρῳ αὐτοῦ ἔχει τὸ ῥῆμα σ κ ο υ τ ε ὕ ω ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ *protégere*, καὶ μνημονεύει δύο παραδείγματα ἐναργεστάτα εἰλημάτων ἐκ πονημάτων στρατηγικῶν, ἔνθα ἡ ἔννοια τοῦ ὕ π ε ρ α σ π ί ζ ε ι ν εἶνε ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας. Προδῆλως τὸ νεοελληνικὸν τοῦτο ῥῆμα παράγεται παρὰ τὸ λατινικὸν ὄνομα *cuium* (ἀσπίς), ὁ δὲ μεταφραστὴς μου οὐδὲν ἄλλο ἢ ποιεῖται χρῆσιν τοῦ συνθέτου ε - α - σ κ ο υ τ ε ὕ ω , ὅπερ δὲν θεωρῶ κατασκευάσμα ἰδικόν του, ἀλλὰ τύπον δημώδη γενόμενον κατ' ἀναλογία ἐκ τοῦ ε - α - φ ε ν τ ε ὕ ω . Περὶ δὲ τὸ ἄ π α τ α ἢ ἄ π α τ ἰ α ἔχω μίαν εἰκασίαν, ἣν ὅμως δὲν ἐκφέρω σήμερον θέλων νὰ βασανίσω ἐπιμελέστερον εἰ δυνατόν, ἐπιρρώσω αὐτὴν καὶ διὰ παραδειγμάτων ἐξ ἑτέρας πηγῆς.

Ἡ γνώμη ἣν ἐμόρφωσεν ὁ κ. Π. ἐπὶ τοῦ κεμένου τῆς Κωνσταντινουπόλεως οὐδόπως μ' ἐκπλήττει καὶ ἐγὼ ἐγενόμην ὅμως τοιαύτης πλάνης, ὅτε ἐμελέτησα κατὰ πρώτην φοράν τὴν ἑβραϊοκρητικὴν μετάφρασιν τοῦ Ἰωάν· ε κ ρ ε υ α ε ξ ε , ν ε υ δ α κ λ η ρ ο ς , Ν ε δ η ς , α ὗ τ ο ὕ ν , οὐς εὗρον ἀντὶ ε κ ρ α ὕ γ α σ ε , ν α ὕ κ λ η ρ ο ς , ἄ - δ η ς , α ὗ τ ὶ ν , ἐνεποίησάν μοι τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ὁ μεταφραστὴς δὲν ἐγνώριζε τὴν γλῶσσαν τοῦ τόπου καὶ ἐστρέβλου τοὺς τύπους ὅπως εἰκῇ καὶ αὐθαιρέτως. Ἀλλ' ἡ μετ' ἐπιστάσεως ἀνάγνωσις τοῦ Ἑρωτοκρίτου καὶ ἄλλων ποιημάτων χρητικῶν ἔσχε δι' ἐμὲ ἀποτελεσματὴν ἀνὰ κλύσιν τύπων ἀναλόγων πρὸς τοὺς πρῶην ὅτι ἐμοῦ καταδικασθέντας, καὶ ἔκτοτε οὐδένα ἔχω δισταγμὸν νὰ συνηγορήσω ὑπὲρ τῆς γνησιότητος οὐ μόνον αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τριῶν ἢ τεσσάρων λέξεων, ὧν ἄγνοῶ ἔτι καὶ νῦν τὴν παραγωγήν· τοῦτο δὲ τεκμαίρομαι ἐκ τῶν γνωστῶν εἰς τὰ ἄγνωστα.

Ἐκ τῶν ἐκτεθέντων δικαιοῦμαι νὰ ἐμμένω ἐν τῇ πεποιθήσει μου ὅτι δὲν ἤθελεν ἀποθῆ ἄσκοπος ἡ μελέτη ὁλοκληθροῦ τοῦ κεμένου, ἀλλὰ τούναντιον μάλιστα, ἐπειδὴ πασῶν τῶν ἐν αὐτῷ λέξεων εἶναι γνωστῇ ἡ σημασία ἐνεκα τῶν ἀντιστοιχῶν ἑβραϊκῶν τοῦ πρωτοτύπου, νομίζω ὅτι ἄλλαι μὲν οὕτω θησαυριθεῖσαι δύναται νὰ προστεθῶσιν εἰς τὸ λεξικὸν τῆς νεοελληνικῆς, δι' ἄλλων δὲ δυνάμεθα νὰ πορισθῶμεν ἄδρότερον φῶς εἰς ζητήματα μὴ ἐντελῶς διαλευκανθέντα ἢ νὰ ἐπανορθώσωμεν δόξας ἐσφαλμένας κρατούσας περὶ τινων ἀντικειμένων.

Ἡ λέξις γ λ α β ρ ἄ δ α π. χ., ἣ ν ἀνέγνωσα ἐν τῷ 2499 ἐδαφίῳ τοῦ Γ' κεφαλαίου τῆς Γενέσεως δύναται νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ἀνθρώπων τοῦ σφάλματος εἰς ὃ ὑπέπεσαν ὁ Du Canhe συγχέων τὰ δύο ὀνόματα λ α ὕ ρ α καὶ λ ἄ β ρ α καὶ μὴ καταχωρίζων ἐν τῷ λεξικῷ αὐτοῦ ἡ τὴν πρώτην, ἣν ἐρμηνεύει μ ο ν α σ τ ἠ ρ ι ο ν καὶ ἐπὶ ἐκείνων ἔτι τῶν χωρίων, ἔνθα προδῆλως λ ἄ β ρ α (καὶ οὐχὶ λ α ὕ ρ α) σημαίνει φ λ ὃ γ α . Λέγω λοιπὸν ὅτι τὸ γ λ α β ρ ἄ δ α (φλόξ), ὅπερ ἐστὶν ευρύτερος σχηματισμὸς τοῦ λ ἄ β ρ α, εἶναι στοιγιῶν ἐπανορθωτικὸν καὶ συμπληρωτικὸν τοῦ προκειμένου ἄρθρου ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Du Canhe.

Ὅτε ἀνεκοιμῶσα τῷ κ. Em. Legrand τὴν ἀπορίαν μου ἐπὶ τῷ συνδυασμῷ π α τ ἔ ρ α ς ὁ λ α τ ἄ π α ι δ ι ἄ τοῦ Ἑβερ ἀντὶ τοῦ κοινοτάτου ὁ λ ω ν τ ὶ ν π α ι δ ι ἄ ὶ ν, ὁ περίπυστος ἑλληνιστὴς μοι εἶπεν ὅτι τοῦτο ἐξηγεῖ δι' αὐτὸν φαινόμενον ὅπερ πρὸ πολλοῦ ἐμελέτα ἐπὶ τοῦ παρεμφερούς συνδυασμοῦ ὁ π λ α ἄ ρ μ α τ ω μ ἔ ν ο υ ς (ἀντὶ ὁ π λ α ἄ ρ μ α τ ω μ ἔ ν ω ν), ὅπερ εὗρεν ἐν τινι τῶν ὕπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντων ποιημάτων νησιωτικῆς προελεύσεως.

Ἐν Κερκύρᾳ τὴν 20 Αὐγούστου 1890

ΛΑΖΑΡΟΣ ΒΕΔΕΛΗΣ